

Pekka Tapaninen

Kristinuskon kiehtova maailma

Toinen, uudistettu painos

Kristinuskon kiehtova maailma

Pekka Tapaninen

**KRISTINUSKON KIEHTOVA
MAAILMA**

Toinen, uudistettu painos

@ 2015 Pekka Tapaninen

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN 9789523300668

Sisällys

- 7 Lukijalle
- 9 Aadam ja Eeva
- 13 Augustinus ja äiti-Monica
- 18 "Candide" I
- 22 "Candide" II
- 25 C. S. Lewis ja hänen kirjansa
- 31 Ei elämä pääty kuolemaan
- 36 Enkelit ja pyhät taivaan
- 41 Epäily, usko ja epäusko
- 46 Gogol, Dostojevski ja Tolstoi
- 51 "Haamu", tehokas taustavaikuttaja
- 55 "Hulluinhuonelainen"
- 59 Häirikkö
- 65 Ihminen
- 69 Ikimuistoinen vierailu
- 73 Jerusalem
- 77 "Jumalainen näytelmä" I
- 81 "Jumalainen näytelmä" II
- 84 "Jumalainen näytelmä" III
- 89 Jumalanpalvelus
- 93 "Kadotettu paratiisi" I
- 99 "Kadotettu paratiisi" II

- 103 "Kadotettu paratiisi" III
- 107 Katse tulevaisuuteen
- 115 Kirkko ja kukat
- 119 Kolmiykseys
- 126 Lue Jumalan kirjoja
- 130 Luomakunta ja sen ylistäjä
- 135 Magdalan Maria
- 140 Marttyyrit
- 144 Milloin taivaaseen?
- 154 Missä Eeden?
- 158 Mitä taivaassa tehdään?
- 164 Neitsyt Maria ja Joosef
- 170 New Age -kytkentöjä
- 173 Onko taivaassa suomalaisia?
- 176 Pakanasta kristityksi
- 184 Pelastuksen esteet
- 191 Seurakuntaelämää
- 195 Syntiinlankeemus Eedenissä
- 199 Thomas More ja "Utopia"
- 203 Tiirilän taivaskuvitelma
- 209 Uusi Jerusalem
- 213 Lähteitä ja kirjallisuutta

Lukijalle

Käsillä oleva kirja koostuu pienistä esseistä, joiden yhteinen nimittäjä on kristinusko. Jo opilliselta sisällöltään kristinusko on rikas ja rikkaudessaan kiehtova. Joku kirkon opettaja onkin sanonut huomionaan: ”Miten paljon suurempi ja kiehtovampi onkaan pyhä, autuaaksi tekevä uskomme kuin tavallisesti luulemme”.

Kiehtovuutta on myös siinä rikkaudessa, millä kristinusko tulee ilmi kirkossa, kristillisissä yhteisöissä, ihmisten kokemuksissa ja ajattelussa – sekä monien kirjailijoiden tuotannossa. Muutamia kirjailijoita ja heidän kirjojaan esittelen.

Kristinuskon kiehtovuudesta pystyn lukijalle antamaan vain pieniä välähdyksiä. Paikka paikoin tuon esille myös sitä uskonopillista ymmärrystä, joka minulle itselleni on vuosikymmenten saatossa muotoutunut. Erityisen painokkaasti tuen esille yhden näkemyksen, tämän: Kuolema ei merkitse elämän väliaikaista saatikka lopullista päättymistä.

Vuosi sitten Books on Demand painoi kirjani ensimmäisen version, jolla silläkin on nimi ”Kristinuskon kiehtova maailma”. Jotain olen jättänyt pois, jotain ottanut tilalle.

Syksyllä 2015
Pekka Tapaninen

AADAM JA EEVA

1. Eedenin paratiisipuutarhassa on vain kaksi ihmistä, nuo jotka jokainen nimeltä tietää: Aadam ja Eeva.

Aadamin ja Eevan ihmiseksi tekemisen tapa on poikkeuksellinen. Aadamin ruumiin Jumala tekee ”maan tomusta”. Varsinaisesti ihmiseksi Aadam tulee sen jälkeen, kun Jumala puhaltaa maan tomusta tehtyyn ruumiiseen ”elämän henkäyksen” (1. Moos. 2:7).

Aadam ei viihdy yksinään. Niinpä Jumala tekee Aadamin kylkiluusta hänelle kumppanin, Eevan, sanoen totuuden, joka on koettu oikeaksi myös myöhemmin aikoina (1. Moos. 2:18): ”Ei ole ihmisen hyvä olla yksinään”. Aadam puolestaan pukee sanoiksi havainnon, jonka totuudenmukaisuutta ei tarvitse epäillä (1. Moos. 2:23): ”Tämä on luu minun luustani, liha minun lihastani”. Kirjan kirjoittaja liittää kerrontansa tähän kohtaan lisäyksen, joka kuvastaa Eedenin puutarhan ulkopuolista maailmaa ja sen tapoja (1. Moos. 2:24): ”Siksi mies jättää isänsä ja äitinsä ja liittyy vaimoonsa, niin että he tulevat yhdeksi lihaksi”.

2. Aadam antaa kaikille löytämilleen kasveille ja eläimille nimet. Tämä kertoo paratiisin ihmisen älykkyydestä ja kehitystasosta. Aadam näet nimiä antaessaan on kuin tiedemies ainakin. Ruotsalainen Carl von Linné oli aikanaan uusi Aadam, ainakin mitä nimien antamiseen kasveille tulee. Pohjoisessa osataan jo nykyään olla ylpeitä siitä, että rovasti Lars Levi Laestadius oli paitsi nimeään kantavan herätysliikkeen alulle panija myös arvostettu kasvitieteilijä.

Mitä läheisempi ihmisen suhde luontoon – kasveihin, elämiin ja kaikkeen muuhun – on, sitä parempi. Drewermann, psykoanalyttikko ja teologi, kirjoittaa kirjassaan *Uskon alkukuvat*, jossa on paljon sellaista josta en pidä, innostavasti: "Joka tahtoo antaa paratiisin mallin mukaan eläimille nimet, hänen on opittava tanssimaan niiden tansseja, ymmärtämään niiden kieltä, ja laulamaan niiden sisintä olemusta".

Aadamin varsinaisena tehtävänä on viljellä ja varjella puutarhaa. Usein esitetään itsestään selvyytenä, että viljelyn ja varjelen tehtävä on annettu kaikille ihmisille – siis myös Eedenin puutarhan ulkopuolelle. Tämänsisältöisen käskyn olemassaolosta Genesis ei kuitenkaan kerro. Sen sijaan kirjassa kerrotaan, että Jumala sanoo (1: 28): "Ottakaa maa valtaanne".

Timo Veijola toteaa kirjassaan *Ihminen, missä olet?*, että valtaan ottamisen käskyä ei nykyään mielellään mainita, koska käskyn olemassaolo katsotaan ympäristökriisin yhdeksi syyksi. Veijolan mielestä ujustelu on tarpeetonta. Hän toteaa: Väärinkäyttö ei sisälly Jumalan käskyyn. Luonnon riistämistä ei tunnetusti tapahdu vain siellä, missä eletään tai on eletty Raamatun vaikutuspiirissä.

Oman kommenttina lisään: Kun aikanaan Jumala antaa kymmenen käskyn lain, luonnon valtiaana olemisesta ei puhuta mitään.

3. Esseessä "Missä Eeden?" pohdin kysymystä, oliko Eeden taivaassa vai Maan päällä. Esseessä "Syntiinlankeemus Eedenissä" kerron tapahtumista, jotka johtivat Aadamin ja Eevan paratiisipuutarhasta poiskarkotukseen. Karkotuksen jälkeen Aadamin osana oli oleva maan viljeleminen "otsa hiessä". Tuleva elämä oli hänelle näin ollen oleva

työteliämpää kuin Eedenin puutarhassa. Lankeemuksen "lisäpalkka" ei kuitenkaan tarkoita, että kaikkien aikojen kaikkein ihmisten tulisi otsa hiessä viljellä maata tai muuta työtä tehdä. Liiallinen tehokkuus – samalla luonnon liiallinen hyväksikäyttö – on pahaksi koko ihmiskunnalle. Työn tekeminen sinänsä on toki välttämätöntä, mutta pyrkimys aina vain enentyvään tuotantoon ja kulutuksen kasvuun on johtava katastrofiin.

Lapsia Aadamilla ja Eevalla ei paratiisissa ollut eikä pitänyt ollakaan. Jumalan käsky "Olkaa hedelmälliset, lisääntykää ja täyttäkää maa" (1. Moos. 1: 28) oli oleva Aadamille ja Eevalle Jumalan käsky vasta Eedenistä poiskarkotuksen jälkeen. Ensiksi heille syntyvät Kain ja Abel, sitten Set ja myöhemmin suuri joukko muita poikia ja tyttäriä (1. Moos. 4:1,25; 5:4).

4. Aadam ja Eeva ovat osa Israelin kansan historiaa. Varsinaisesti Israelin kansan historia alkaa patriarkka Abrahamista. Mutta Ensimmäisen Mooseksen kirjan toisen ja kolmannen luvun kirjoittaja vie lukijansa vielä kauemmaksi valitun kansan menneisyyteen. Aadamin ja Eevan liittyminen nimenomaan Israelin kansan historiaan käy Raamatussa ilmi Ensimmäisen aikakirjan alun (1:1-27) sukuluettelosta. Luukas puolestaan kertoo evankeliumikirjansa alun sukuluettelossa (3:23-38), että Aadam ja Eeva ovat sen suvun kantavanhemmat, johon Jeesus syntyy.

5. Aadam ja Eeva ovat tärkeitä ihmisiä paitsi Israelin kansalle myös kristityille ja kristinuskolle, koko ihmiskunnalle. Kristus on uusi Aadam. Maria, Jeesuksen äiti, on uusi Eeva. Kristuksen sovitustyön välttämättömyys käy ymmärrettäväksi,

kun sitä tarkastellaan Eedenin puutarhaan sijoittuvien tapahtumien taustaa vasten.

6. Mikä on iäisydessä Aadam ja Eevan osa? Vastaukset ovat hyviin asiatietoihin pohjautuvaa päättelyä. Niinpä Dante Alighieri sijoittaa Aadam ja Eevan ylimpään taivaaseen. Eeva istuu kauniina Marian, uuden Eevan, jalkojen luona. *Jumalaisen näytelmän* paratiisiosan laulussa 32 kerrotaan:

Neitseestä vasemmalla istuu tuo,
jonka makuaistin ahnaan vuoksi sai
karvaat murheet ihmiskunta maistaa.

Runoilija katsoo, että Aadam ja Eeva ovat pelastettujen joukossa sen tähden, että Kristus on heidän syntinsä sovittanut ja käynyt heidät hakemassa tuonelasta taivaaseen.

Milton puolestaan kertoo *Kadotetussa paratiisissa*, että Aadam ja Eeva tulivat pelastuksesta osallisiksi jo Eedenin puutarhassa, kun he uskolla ottivat vastaan enkelin kerronnan Kristuksen tulevasta tulosta Maan päälle ja anteeksiantosta, jonka hän oli lunastustyöllään hankkiva..

AUGUSTINUS JA ÄITI-MONICA

1. Ennen kristityksi kääntymystään Aurelius Augustinus (k. 430), tuleva Hippon piispa ja kirkkoisä, kuulee leikkivien lasten suusta kehotuksen ”Tolle, lege!”

”Ota, lue!” Kuoltuaan kehotuksen Augustinus ottaa käteensä Kirjeen roomalaisille. Silmiin ensimmäisenä osuu se kohta, jossa Paavali kirjoittaa (13:13): ”Meidän on elettävä nuhteettomasti niin kuin päivällä eletään, ei remuten ja juopotellen, siveettömästi ja irstaillen, riidellen ja kiihkoillen”. Apostoli myös antaa pukeutumiskehotuksen, tämän (13: 14): ”Pukekaa yllenne Herra Jeesus Kristus”.

Raamatun sanat ovat eläviä ja voimallisia. Sielu ensin tyhjenyy, riisuutuu, sitten pukeutuu. Sydämeen virtaa valo ja varmuus. Ihminen ei voi muuta kuin omin vajavaisin sanoin sanoa Jumalalle samaa, kuin minkä joku kirkon pyhistä on ilmaissut näin: ”Sinä vaatetat minut itselläsi riisumalla minulta kaiken”.

Herätykseen tulonsa jälkeen Augustinus vetäytyy Milanon lähelle maaseudulle ollakseen erillään maailman kiireiden oravanpyörästä. Lukien ja uskonopillisia kysymyksiä miettien ja niistä ystäviensä kanssa keskustellen hän valmistautuu pyhälle kasteelle. Erityisesti tuleva kirkkoisä lukee Raamattua, varsinkin Psalmien kirjaa. Milanon piispa Ambrosius kastaa hänet pääsiäisyönä vuonna 387. Noin vuoden kuluttua Augustinus palaa kotiseudulleen Pohjois-Afrikkaan. Vuonna 395 hänet vihittää Hippon piispaksi.

2. Äiti-Monica, ”rakkaudessaan ja lempeydessään kaikkien kristittyjen äitien ihannekuva”, merkitsi pojalleen paljon – erityisesti siihen, että hänestä tuli kristitty. Eihän tosin olisi voinut toisin käydä. Joku tuon ajan piispoista näet todisti Monicalle silloin, kun tämän poika kulki synnin teillään: ”Eihän ole mahdollistakaan, että noitten kyynelten poika menee hukkaan”.

Ennen kuolemaansa, mikä tapahtui Milanosta paluun jälkeen Rooman satamakaupungissa Ostiassa, Monica sanoi pojalleen: ”Poikani, mitä minuun tulee niin ei minua enää maailmassa elämässä mikään houkuta. Oli vain yksi syy, minkä tähden toivoin eläväni tässä maailmassa vielä jonkin aikaa: että näkisin sinut katolisena kristittynä ennen kuin kuolen. Tämän on Jumala minulle ylenmäärin antanut. Mitä minä täällä enää tekisin?” Oli kuitenkin Monicalla vielä yksi toive, tämä: ”Muistakaa minua Herran alttarin edessä!”

3. Piispana ollessaan Augustinus oli poikkeuksellisen ahkera kirjoittaja. Kaikkiaan hän kirjoitti 93 teosta. Kirjojen lisäksi häneltä on säilynyt yli 400 saarnaa, kirjeitä lähes 300 sekä varsin runsaasti muita kirjoituksia. Niinpä Tuomo Nisula tietää kirjassaan *Augustinus* kertoa, mitä suuren Augustinus-kirjaston omistaja Sevillan piispa Isidorus sanoi puolitoista vuosisataa kirkkoisän kuoleman jälkeen. Piispa totesi: ”Joka väittää lukeneensa sinulta kaiken, valehtelee. Ja kuka voisi omistaa kaikki kirjasi?” Isidorus oli kuitenkin varma myös siitä, että Augustinuksen lukeminen kannattaa. ”Vaikka monien muiden kirjoissa onkin viisautta, jos Augustinus on kanssasi, on siinä kyllin”.

Tunnustukset on Augustinuksen kirjoista luetuin. Teos on mainio sekä kirjalliselta esitystavaltaan että sisällöltään.

Kirkkoisä kertoo kristityksi kääntymisestään ja paljosta muusta Kirja on kaiken muun ohella alati toistuvaa ylistyspuhetta Jumalalle. Jo ensi sivu antaa siitä viitteen. ”Suuri olet sinä, Herra, ja sängen ylistettävä, suuri on Sinun voimasi ja määrätön Sinun viisautesi”.

Kirjan kohokohta on äiti-Monican ja hänen kristityksi kastetun poikansa iankaikkista elämää koskeva keskustelu. Keskustellessaan he hengessä siirtyvät ”ehtymättömän runsauden maahan”, jossa Jumala ”totuudellaan iankaiken ruokii Israelia”. Keskustelijat päätyvät varmuuteen, että ”ruumiillisten aistiemme korkeintakaan nautintoa sen kaikkein ja loimmassakaan muodossa ei voida verrata iankaikkisen elämän suloisuuteen”. Tulevaa kirkkoisää erityisesti innostaa näky siitä, että taivas on ”henkinen olotila, jossa tiedetään täydellisesti”. Tietoa Augustinus kaipaa ja arvostaa – kuten myöhemmin Dante Alighieri.

Filosofit eniten arvostavat kirjan lukua 11. Augustinus toteaa, että on olemassa kolmenlaista aikaa: menneiden aikain nykyisyys, nykyisten aikain nykyisyys ja tulevien aikain nykyisyys. Kirjoittaja toteaa: Puhuminen ajasta ennen luomista on järjetöntä. Aika luotiin, kun maailma luotiin.

Augustinuksen kristinoppia puolustava kirja *Jumalan valtio* (De Civitate Dei) on niinkään maailmankirjallisuuden klassikkokirjoja. Teos on vastaus syytöksiin, joiden mukaan kristinusko oli syytä Rooman valtion kukistumiseen vuonna 410. Nykyisissä historiakirjoissa jälleen esiintyy sama syyttävä näkemys. Kirjassaan kirkkoisä toki myöntää sen, että taivas on kristityn ihmisen todellinen koti (valtio/ isänmaa). Lukija myös saa tietää, että olemassa kaksi ylösnousemusta: sielun ylösnousemus kuolemassa ja ruumiin ylösnousemus

viimeisellä tuomiolla. Juuri tämä opetus, tämä oppi, on se ihmiskäsitys ja eskatologia, jonka toivoisin olevan vallalla myös omassa kirkossani ja luterilaisuudessa ylipäättänsä.

Kolminaisuusoppia kirkkoisä tutkiskeli paljon. Aiheen käsitte-lyyn hän perusteellisesti paneutui kirjassa *De trinitate* (Kolminaisuudesta). Jo kirjassaan ”Tunnustukset” aiheen pohdinta tulee esille. Augustinus kertoo: ”Ja kun minä uskoin, että minun Jumalani on Kolminaisuus, minä tutkin hänen pyhiä sanojansa”. Kolminaisuusopin juuret Augustinus löysi jo Ensimmäisen Mooseksen kirjan alusta.

Myös *Henki ja kirjan* (De spiritu et littera liber unus) kuuluu Augustinuksen tuotannon keskeisiin kirjoihin. ”Kirjain” tarkoittaa lain käskyjä. ”Henki” tarkoittaa Pyhän Hengen toimintaa. Kirjoittaja toteaa: Laki ei ole pelastustie. Pelastustie on Pyhän Hengen toiminta, joka synnyttää ihmissydämessä ”ihastusta ja rakkautta” Jumalaan. Laki ja armo ovat pelastuksen tapahtumassa vastakkaisia teitä. Ihmisen pelastus on kokonaan Jumalan armotyötä.

4. Kirkko kunnioittaa Augustinusta nimityksellä ”armon opettaja”, Doctor Gratiae. Martti Luther ylistää Augustinusta sanoen: ”Kirkon opettajista Augustinus on paras Raamatun selittäjä”. Ja myös näin: ”Augustinus on suurin teologi niiden joukossa, jotka ovat kirjoittaneet apostolien jälkeen”. *Augsburgin tunnustuksen* opit perisynnistä, vapaan tahdon vaikutusalasta sekä pelastuksesta ”yksin armosta” pitäytyvät Augustinuksen teksteihin.

5. Kirkko julisti Augustinuksen pyhäksi vuonna 1303. Hänen muistopäivänsä on 28.8. (kuolinpäivä). Pyhän Monican muis-

Kirja sisältää lyhyitä esseitä. Ne antavat välähdyksiä kristinuskon sisällöstä ja myös siitä, miten kristinusko tulee ilmi muutamien arvostettujen kirjailijoiden teoksissa.

Kirjoittaja esittelee myös omia näkemyksiään. Hänen pääpainotuksensa on: Kuolema ei merkitse elämän väliaikaista saatikka lopullista päättymistä.

Teologisesti antoisin on essee nimeltään "Milloin taivaaseen?"

